

Eider Rodriguez (Errenteria, 1977) és escriptora, periodista i guionista. Ha estat editora en basc de l'editorial Txalaparta i avui dia exerceix de professora al Departament de Llengua i Literatura de la Universitat del País Basc. El 2018 va obtenir el Premi Euskadi de Plata per *Un cor massa gran* (Periscopi, 2019), i juntament amb l'il·lustrador Julen Ribas el Premi Euskadi de literatura infantil i juvenil pel còmic *Santa familia* (2017). Amb *Katu jendea* (2010) va obtenir la beca de creació literària Igartza, una de les més importants del País Basc, i el premi Zazpi Kale de la Fira del Llibre de Bilbao (2011). *Materials de construcció* (Periscopi, 2023), la seva primera novella, va guanyar el Premi Llibreter 2024 d'Altres Literatures. Considerada una de les escriptores més impactants de les lletres basques, ha desenvolupat gran part de la seva carrera en aquesta llengua i actualment viu a Hendaia.

Pau Joan Hernández va néixer a Barcelona i viu a Bigues i Riells (Vallès Oriental). És escriptor i traductor del basc, del francès i del gallec al català i el castellà. Actualment, fa classes a la Facultat de Traducció i Interpretació de la UAB. La seva obra ha merescut diversos guardons, entre els quals destaca el Premi Crítica Serra d'Or, que ha rebut tres vegades. L'any 2024 va guanyar el Premi PEN per la traducció de *Materials de construcció*, d'Eider Rodriguez (Periscopi, 2023).

Berria — «L'autora mostra la mà d'un cirurgià quan lliga tots els detalls i expressa d'una manera tan complexa com moderada les emocions que brollen a raig dels personatges. Aquests conflictes íntims mai no s'expliquen de manera directa; es poden percebre en tot moment, però com si tots els elements de la narració estiguessin disposats per alimentar aquesta tensió.»

El Diario Vasco — «Els relats no expliquen els esdeveniments que succeeixen en un moment determinat, marcat al calendari, sinó que parlen d'allò que viuen els personatges, perquè moltes de les coses importants que ens passen no es produeixen de cop i volta.»

Orain Berriak, EITB — «Els sis relats de *Tot era el mateix forat* són precisos i —que no però— emocionants artefactes que parlen sobre allò que passa en “l'ara i aquí”, i ens ensenyen [com diu l'autora] “coses, veritats, preocupacions, contradiccions, que no acostumen a ser visibles”, en un exercici coherent amb una forma d'habitar el món i la literatura.»

De l'obra d'Eider Rodriguez n'han dit:

Pol Guasch — «Una manera d'entendre la literatura fora de la norma.»

Marta Orriols — «L'èxit és tenir el valor —i, sobretot, l'habilitat— per escriure com escriu Eider Rodriguez.»

Eduarne Portela — «La prosa d'Eider Rodriguez, enlluernadora i esmolada, ens ajuda a imaginar, pensar i sentir la nostra pròpia relació amb la violència no des de la denúncia

moral o la ideologia, sinó des d'espais afectius d'incomoditat i d'incertesa.»

Kirmen Uribe — «Una prosa intel·ligent, precisa, sense concessions.»

El Correo — «Reflexiona amb perspicàcia sobre les mancances emocionals, les relacions de parella, l'amistat o sobre el que passa a les vides dels personatges quan sembla que no hi passa res.»

Culturamas — «Eider Rodríguez [...] sap mostrar la complexitat amb poques paraules, fins i tot es permet la brillantor i brots de bellesa de manera ocasional.»

Anna Carreras, *Núvol* — «L'autora cultiva l'enginy de focalitzar allò imperceptible, el detonant que sovint no tenim en compte, el detall magistral de la bona literatura.»

Eider Rodriguez

Tot era el mateix forat

Traducció del basc de Pau Joan Hernández

ANTÍPODA, 100

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Dena zulo bera zen*
© Eider Rodriguez, 2025
Publicat d'acord amb SalmaiaLit, Agència Literària

Primera edició: març del 2026

© de la traducció: Pau Joan Hernández, 2026
© de la il·lustració de coberta i les il·lustracions d'interiors: Arrate Rodriguez
© de la fotografia de l'autora: Lander Garro
© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi sL, 2026

Publicat per Edicions del Periscopi sL
info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat
Facebook: www.facebook.com/Periscopi
Twitter/X: x.com/Ed_Periscopi
Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

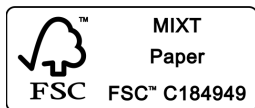
Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola
Maquetació: Tono Cristòfol
Correcció: Miquel Saumell Santaegüènia, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo
Disseny de la col·lecció i interiors: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper òfset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro.

Dipòsit legal: B 2709-2026
ISBN: 979-13-87726-25-6

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper òfset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro.

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Sumari

Canícula	II
Mars i ruïnes	51
El forat	77
Cor d'ànec	95
Submarinistes	119
El cràter	149

Canícula

El sol dibuixava un trapezi al terra de la sala d'estar. La Ixabel anava amunt i avall de les habitacions, atrafegada en totes les feines de la casa que solia planificar per a primera hora de la tarda, i cada vegada que passava per allà es fixava en aquell esclat de bellesa, fins que va deixar el cossi on duia la roba per estendre, es va treure les sabates i es va arraulir a dins d'aquella forma de llum. Hi cabia sencera. De seguida va notar escalfor als cabells, als turmells, a les mans. No havia pogut fer altra cosa que cedir, tan inesperadament; que rendir-se al sol. Va pensar que moltes vegades la felicitat la tenim ben a l'abast de la mà, i es va retreure les ànsies de sortir a buscar-la sempre lluny.

Va jeure allà, ajustant els membres dins els límits del trapezi a mesura que el sol es movia, fins que va sentir al rebedor que arribaven l'Iñaki i el gos. Va sortir del trànsit i va tenir prou reflexos per seure a terra. Al moment, ja tenia l'Oso allà, panteixant, seguit de l'Iñaki, que anava amb la roba de sortir a córrer.

—Però què fas, Ixabel? Que has caigut?

La Ixabel es va arreglar els cabells.

—Has tornat d'hora...

—Els genolls m'han començat a fer mal un altre cop. Estàs bé?

La Ixabel va allargar els braços i l'Iñaki els hi va estirar per ajudar-la a aixecar-se. Quan va intentar abraçar-la, ella es va apartar.

—Estava meditant. Intentant meditar. Ja et vaig dir que m'ho va recomanar el metge.

—I també em vas dir que no ho pensaves fer.

—M'ho he pensat millor. Al cap i a la fi, és una prescripció mèdica, i no soc ningú per posar-la en dubte. El que passa és que en aquesta casa la intimitat va cara. Només demano una mica d'intimitat.

Des de la sala d'estar, es podien sentir els sorolls que feia el gos a la cuina. S'empassava compulsivament el pinso i l'aigua, com feia sempre que tornava de passejar, i els bols fregaven contra el terra. Per a la Ixabel, aquell soroll familiar era un ingredient més del seu malestar crònic.

Feia sis mesos que havia començat a visitar-se amb Marcelo Ayala. La Ixabel li deia metge, ja que havia estudiat medicina, però era un metge que no receptava medicaments. Ella havia arribat a la seva consulta abans que la fessin fora de l'empresa, arran dels indicis d'anèmia que li havien detectat amb les anàlisis de sang que li havien fet a la feina, o si més no aquesta era l'excusa que havia posat la Ixabel, perquè en realitat el que l'havia dut a recórrer a Marcelo Ayala va ser el que una companya més jove n'explicava a l'hora de dinar. La provocació havia portat a la curiositat: d'una banda,

volia desemascarar l'alegria de la noia, i de l'altra volia que el secret d'aquella alegria fos també per a ella. I a més, era veritat, estava cansada, cada dia estava més cansada.

—El mal que em feia la regla em va dur fins al Marcelo, i des d'aleshores m'ha canviat la vida. Per què no ho proves? —li havia dit.

Per què no.

Segons els dies, agafava les paraules d'aquell metge com un manament o com un joc; segons els dies, les agafava amb estoïcisme o amb escepticisme.

En Marcelo li va donar el diagnòstic de seguida: estava intoxicada. Després d'un dejuni per «netejar els filtres», va venir una dieta de cenobita, i quan amb això no n'hi va haver prou, li va parlar de la necessitat de «reconnectar» amb el cos. Sol, vent, aigua, terra, sorra, fang, cos, li va dir. En Marcelo pronunciava aquelles paraules amb una convicció i una intensitat que ressonaven en aquella consulta plena de figuretes ètniques. Plaer. Cos. Cerca. No tinguis por. No tinguis vergonya. Això és el que et recepto, li va dir.

La Ixabel va aprofitar el moment que l'Iñaki entrava a la dutxa per baixar a la platja. El plaer l'havia de descobrir ella sola amb el seu cos. Es va posar el biquini i, per damunt, un vestit de lli. La sorra era massa tova, i caminava amb dificultat. Per no caure en la temptació de rendir-se, va pensar en les dosis de iode que li havia recomanat en Marcelo. No et posis límits, li havia dit ell, no et neguis a tu mateixa. Es va posar els auriculars. No era especialment aficionada a la música, però allò també ho feia per prescripció mèdica. Havia de treballar els cinc sentits. Va triar música

clàssica, de to tràgic, però fins i tot posant-la a un volum alt li resultava impossible tapar completament els xiscles de les gavines i de la gent hi havia a la platja.

Tot passejant va veure: un oxigenat professor de surf ensenyant la postura que calia adoptar per encarar les ones a un grup de turistes que prou feina tenien amb aguantar-se drets a la sorra; un home d'uns setanta anys assegut a les roques sota el Casino, amb els braços plegats, mentre la senyora li treia la sorra entre els dits dels peus amb una ampolla d'aigua; una parella que passejava per la vora de l'aigua agafats de la mà cadascun amb un detector de metalls. Schubert posava banda sonora a tots els defectes humans.

Havia recorregut ja mitja platja quan es va poder desprendre una mica de la dependència de la vista. Va ser aleshores que va començar a sentir la brisa tèbia a la pell, a prendre consciència de la força de les seves cames, a gaudir de l'olor melosa de la crema solar.

A estones, va notar també llampecs de la sensació de ser viva.

Poc abans d'arribar a les dues roques bessones, va veure un grup d'interns de l'Hôpital Marin: tenien discapacitats greus i els cuidadors els estaven ajudant a pujar a unes barques especials. Potser per la inquietud del que els esperava, aquells homes i dones autistes i hemiplègics bellugaven les extremitats sense seguir cap patró, de tal manera que la simfonia inacabada composta dos segles enrere s'harmnitzava perfectament per primer cop en tota la passejada. De cop i volta, en el temps que trencava una onada, la Ixabel va tenir la sensació de ser capaç d'entendre el misteri del món.

Abans de consultar aquell metge, la zona nudista de la platja no li havia cridat mai l'atenció, però ara solia freqüen-

tar-la, amb la sospita que hi podia trobar la connexió perduda. L'Iñaki no ho sabia, i si ho hagués sabut s'hauria emocionat; o encara pitjor, hauria volgut anar-hi amb ella. Es va treure els auriculars, es va treure el vestit, va desplegar el pareo i es va estirar. Es va treure la part de dalt del biquini, i així va aconseguir la meitat de l'objectiu. Sol, vent, sorra, cos.

Es va abandonar fins que li va sonar el mòbil.

—On t'has ficat?

—Soc a la platja.

—I per què no m'has avisat?

—Eres a la dutxa.

—Si m'haguessis avisat hauria vingut amb tu.

—Em convé estar sola. El meu organisme necessita iode. I també vitamina D. Tot això ho faig per prescripció mèdica. Diu que estic intoxicada, ja t'ho he explicat. Tornaré de seguida.

—La veritat és que és millor així. No estic d'humor. Quan he sortit de la dutxa, m'he adonat que se'm bellugava una dent...

—Se't belluga? Gaire?

—No t'ho volia dir...

—Per què?

—Tinc l'ullal esquerre que em balla. —La Ixabel es va adonar que feia la prova a mesura que parlava, perquè les paraules li van arribar sense articular—. E-a... e... ea e-e... ai.

La Ixabel es va espantar d'imaginar-se la boca de l'Iñaki com un forat de carn fosca. Si perdia les dents, perdria també les consonants.

—Això és el que et va dir el dentista que et passaria, Iñaki. Quan et caigui, posa-la a sota el coixí i escriu-li una carta a la fada de les dents.

—Molt graciosa. Adeu.

La Ixabel va respirar fondo. Tal com li havia ensenyat en Marcelo, va mantenir l'aire als pulmons tant com va poder i després el va deixar anar com si tingués una palleta als llavis, lentament, cinc cops. Allò li servia per desactivar el cap. Com si el seu cap fos una bomba. A continuació, es va tirar a l'aigua. Hi havia poca gent. Va nedar fent braça cap a l'horitzó. El seu límit era aquell punt on la temperatura de l'aigua es notava més freda. Es va quedar allà fent el mort fins que algú que nedava va xocar contra ella i es va enfonsar. Quan va tornar a la superfície, va veure un home.

—*Pardon*, perdona, *barkatu* —li va dir.

—No pateixis —va contestar la Ixabel entre estossecs.

—No t'he vist. T'he fet mal?

—La veritat és que m'has encertat la cara de ple.

—Ho sento.

Era més jove que ella, uns deu anys, amb uns cabells espessos i negres i un somriure amb totes les dents.

—Que rius?

—Potser sí, perdona, és la vergonya, de vegades reaccio així.

La Ixabel es va tocar el nas per assegurar-se que el tenia a lloc i va nedar cap a la costa sense ficar el cap a l'aigua. Notava que l'home era al seu costat, però no volia mirar-lo. La Ixabel es va posar dreta tan bon punt va fer peu. L'home també.

—Com et dius? —va preguntar-li ell.

Tenia les espatlles amples i el pit pelut. La Ixabel va flexionar les cames perquè l'aigua tapés la seva mitja nuesa.

—Isabel.

—Mmm... Isabel, Isa. Molt de gust. Jo, Roman.

Ell se li va acostar per fer-li dos petons, però la Ixabel va xipollejar a l'aigua, sense moure's de lloc.

—Me'n vaig. I perdona. Realment tens el nas una mica vermell.

Va sortir corrent de l'aigua. Ell sí que anava despul·lat. Tenia els malucs estrets i el cul rodanxó. La Ixabel es va adonar que li volia veure el penis. L'home es va aturar a la vora de l'aigua amb les cames separades i els braços plegats, mirant als núvols. La Ixabel va passar pel seu costat fent-se una abraçada a si mateixa, com si tingués fred, i va anar cap al pareo. Estava estirada de boca terrosa quan va sentir la veu de l'home:

—Hola de nou. Deu ser el destí.

Tenia la tovallola a un parell de metres d'on s'havia estirat ella, amb les puntes agafades amb dues pedres petites i unes sandàlies Birkenstock. Sota la tovallola, un bony que semblava una motxilla. La Ixabel va recordar que, en arribar, havia fet alguna reflexió sobre la gent que tapa les seves coses a la platja com si fossin tresors, però ara no se'n recordava, perquè tenia tota l'atenció posada a no fixar-se en aquell penis que semblava un braç amb el puny tancat.

De sota de la tovallola, va treure una motxilla d'un verd llampanant, amb moltes butxaques i corretges, i es va estirar panxa amunt.

—Vols una mica de crema? —li va dir la Ixabel—. Aquest sol és traïdor.

—No, moltes gràcies, no en faig servir. La crema és per als covards.

Va somriure amb la boca oberta. La Ixabel va veure que li faltava algun queixal, però que la resta de la dentadura era ben blanca, forta i sana, una mica sortida de la part superior,

potser perquè s'havia xumat el dit fins molt tard. Duia els cabells tallats molt arran, amb les orelles ben proporcionades. Els ulls li continuaven brillant.

Va beure aigua d'una cantimplora embolicada amb feltre verd, com una bota. En acabar, la va oferir a la Ixabel.

—En vols?

—Que ve d'una guerra?

Tenia un riure profund.

—Vaig ser *boy scout* de jove; en conservo la cantimplora i la motxilla.

—Que ets dels Estats Units? Ròuman?

—Soc d'Hondarribia. Però nosaltres també portem un fulard al coll.

Quan es va girar cap a ell, un pit se li va estendre damunt l'altre. La Ixabel va esperar que no fos excessiu.

En Roman semblava agradable, divertit. Ell també es va girar cap a la Ixabel.

Sol, sorra, cos.

—Quina mena d'home ets? És difícil deduir-ho, anant despullat.

—Mmm... Soc un home pacífic que vol la llibertat.

—Això només ho diu la gent que està en guerra. Amb mi pots estar tranquil, no et cal fingir.

—Però és que és veritat. M'has preguntat com soc i ho resumiria així. I tu?

—Jo no sé què és la pau. A mi m'interessa la veritat. Edat?

—Quaranta-cinc.

—Jo cinquanta-quatre. Si fóssim dislèxics tindríem la mateixa edat.

—Doncs jo soc bo amb les matemàtiques!

La Ixabel va sentir una certa pressa per preguntar-li de què treballava: no sabia estar amb gent sense saber a què es dedicaven, per quin desguàs se'ls buidava la vida.

—Treballes amb números?

—Sí i no.

Per ofegar la necessitat de saber-ne més, la Ixabel va clavar una queixalada al plàtan que duia. Amb la boca plena no es poden fer preguntes. Va ser una bona decisió, perquè en Roman no va ser capaç de mantenir el silenci:

—No fa gaire, ho vaig deixar tot i em vaig posar a treballar per a uns parisencs que tenen casa a Hendaia: una parella gran, rica, que té una casa allà, a la segona línia de platja. Jo els faig feines de manteniment, pintura, jardineria... i, a canvi, visc a la caseta que originàriament era per al servei, pagant-los la llum, l'aigua i els impostos, és clar.

—Jo fins no fa gaire treballava en una empresa de transports coordinant les rutes. Em dedicava a mantenir en marxa aquest món boig, o a fer de pastora d'un ramat esquizofrènic, a fer arribar fins a Madrid un camió carregat de fruita que sortia de Toledo, i després de Madrid a Irun, de la manera més ràpida i barata possible... —va contestar la Ixabel, tot i que no hi havia hagut cap pregunta.

—Ja sé el que és. —En Roman va fer un glop llarg amb els ulls tancats; en acabar, va aixecar la cantimplora cap al cel—: Aigua.

La Ixabel no va saber què dir.

Va sonar-li el mòbil. Tornava a ser l'Iñaki. Amb l'ullal penjant d'un fil. Li va explicar que estava a punt de posar-se a plorar. Va seure mentre parlava amb ell i, com que en Roman la mirava fixament, va redreçar l'esquena per assuavir els plecs abdominals, posant tota l'esperança en el potencial

dels seus pits opulents. Tenia els mugrons endurits per la mirada de l'altre. Quan va acabar la trucada, la Ixabel es va adonar que en Roman tenia una erecció.

—He de marxar. Era el meu marit.

—Tot bé?

—Sí, gairebé tot. —La Ixabel va assenyalar-li el penis amb la barbeta mentre es cordava la part de dalt del biquini—. Això és per mi?

—Crec que sí —va contestar en Roman sense perdre el somriure—. Però no et pensis que soc dels que venen a la platja nudista a follar. De fet, no follaré.

—Fins a la pròxima, potser —va dir la Ixabel, tot allargant-li la mà per encaixar.

—Ha estat un plaer. I perdona'm pel cop. Encara tens el nas vermell. Visc aquí mateix, al número 26 del carrer Elizazilio. Passa-t'hi quan vulguis i prenem alguna cosa.

La imatge del penis, semblant a una planta carnívora, va acompanyar la Ixabel en el camí fins a casa.

Va trobar l'Iñaki al sofà, desfet; el gos se li havia estirat damunt els peus, lamentant-se. L'Iñaki va començar a parlar-li torçant la boca, com si preveiés el buit que li deixaria l'ullal:

—Jo no puc sortir així al carrer, i encara sort que les classes ja s'han acabat, que si no... I ves a saber quan em podrà donar hora, el dentista, encara que només sigui per posar-me una peça provisional.

La Ixabel, de bon humor, se li va asseure al costat i li va empènyer la galta cap a ella. L'Iñaki va fer un somriure forçat.

—No et quedarà malament. Podràs inventar-te un pas-sat diferent, de politoxicòman o d'expresidiari, un *bad boy*.

—Això és insuportable.

La Ixabel se li va encamellar al damunt i va acabar amb l'Iñaki el que havia començat amb en Roman.